

บทที่ 2

กระบวนการในการศึกษา

วิธีการศึกษา

คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการตามแนวทางการพัฒนารูปแบบการบูรณาการเครือข่ายกองทุนสวัสดิการชุมชนของอำเภอหนองปรือ จังหวัดกาญจนบุรี ตามขั้นตอนดังนี้

1. เข้าร่วมประชุมทำความเข้าใจกับนักวิจัยในท้องถิ่น ผู้นำท้องถิ่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านทุกเดือนที่มีการประชุมประจำเดือน โดยได้รับความกรุณาจากนายอำเภอวิฑิต มาไพศาลสิน ได้กรุณาอนุญาตให้คณะผู้วิจัยนำเสนอแนวคิด ข้อมูล และเรื่องราวต่างๆ ในวาระแรกของการประชุม (ต่อจากการแจ้งเพื่อทราบของท่านประธานการประชุม) รวม 5 ครั้ง ตามลำดับการประชุมของแต่ละเดือน

ผลการประชุม ผู้นำท้องถิ่นที่มีบทบาทสำคัญๆ เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้านดีเด่น และผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านจำนวนประมาณ 20 คน ได้ให้ความสนใจ และขอฟังแนวความคิดเพิ่มเติมภายหลังการประชุม ซึ่งคณะผู้วิจัยก็ได้ประสานงานพบปะพูดคุยกับแกนนำของผู้นำชุมชนผู้ที่ให้ความสนใจทุกคน

2. งานที่ดำเนินไปควบคู่กับการสร้างความเข้าใจให้เกิดขึ้นแก่ผู้นำชุมชน คือ การเก็บรวบรวมข้อมูลระดับครัวเรือน และข้อมูลองค์กรชุมชนในทุกหมู่บ้าน/ชุมชนของอำเภอหนองปรือ พร้อมทั้งเก็บข้อมูลเชิงลึกในระดับหมู่บ้าน/ตำบลเพื่อสอบถามข้อมูลอีกครั้ง

ผลการดำเนินการ ได้ทราบข้อมูลการได้รับสวัสดิการของชาวบ้านในแต่ละหมู่บ้าน/ชุมชนได้ ข้อมูลของบุคคลผู้ยากลำบากที่ควรได้รับสวัสดิการความช่วยเหลือ และได้ข้อมูลองค์กรชุมชนทั้งหมดที่มีอยู่ในหมู่บ้าน ตำบล และอำเภอหนองปรือ

3. จัดทำประชาคมระดับกลุ่มหมู่บ้านและระดับตำบล เพื่อระดมความคิดเห็นและได้ข้อมูลตามสภาพความเป็นจริงของผู้ยากลำบาก และได้รับสวัสดิการช่วยเหลือจากภาครัฐ เอกชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ณ ห้องประชุมประชาคมอำเภอหนองปรือ

ผลการดำเนินการ ได้รับข้อมูลภูมิสังคมของชุมชน (Social mapping) แสดงสภาพของหมู่บ้าน/ชุมชน องค์กร/กลุ่มต่างๆ ในชุมชน และข้อมูลผู้ยากลำบากในชุมชน และเมื่อนำมาเชื่อมโยงกัน ก็จะได้ภาพรวมของทุกตำบลและทั้งอำเภอ และผู้เข้าร่วมทำประชาคมส่วนใหญ่ได้รับแนวความคิดใน

การพัฒนาองค์กรสวัสดิการระดับอำเภอ ตามสภาพที่เป็นจริงของอำเภอหนองปรือ ภายใต้แนวคิด “คนช่วยคนจน” และ “สังคมไม่ทอดทิ้งกัน”

4. ศึกษาดูงานการจัดสวัสดิการชุมชน และสถาบันการเงินของตำบลหนองสาหร่าย ณ บ้านหนองขุย ตำบลหนองสาหร่าย อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี ในการนี้มีผู้นำชุมชนเข้าร่วมศึกษาดูงานครบทุกตำบล ภายหลังการฟังบรรยายและดูผลงานแล้ว ผู้นำชุมชนได้ร่วมกันวิเคราะห์สภาพผู้ยากลำบากของแต่ละตำบล และศักยภาพขององค์กรการเงินและการให้-รับสวัสดิการของผู้ยากลำบาก รวมทั้งแกนนำของกลุ่มผู้นำชุมชนได้สรุปความเห็นร่วมกันว่า “จะต้องเชื่อมโยงกิจกรรมขององค์กรการเงิน และสวัสดิการที่มีอยู่ในสภาพปัจจุบันให้เป็นเครือข่ายสวัสดิการระดับอำเภอให้ได้”

ผลการดำเนินการ แกนนำของผู้นำชุมชนพร้อมที่จะจัดกิจกรรมการดูแลสวัสดิการสำหรับผู้ยากลำบากในอำเภอหนองปรือ โดยอาศัยศักยภาพของเครือข่ายกองทุนและทุนทางสังคมในระดับหมู่บ้าน ตำบล และอำเภอที่มีอยู่แล้วทั้งหมดในอำเภอหนองปรือ

5. ประชุมประธาน/คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านทั้งหมด จำนวน 39 กองทุน เพื่อการจดทะเบียนเป็นนิติบุคคลตามกฎหมาย และเริ่มการเชื่อมโยงเครือข่ายกองทุนหมู่บ้านระดับตำบล และอำเภอ ณ หอประชุมประชาคมอำเภอหนองปรือ และกำหนดคณะกรรมการก่อตั้ง (ชั่วคราว) เพื่อร่างระเบียบ หลักการ และกฎเกณฑ์ต่างๆ ในการก่อตั้ง “องค์กร/กองทุนสวัสดิการชุมชนของอำเภอหนองปรือ”

ผลการดำเนินการ มีคณะกรรมการก่อตั้งองค์กร และมีการร่างระเบียบเบื้องต้นเพื่อการดำเนินการต่อไป

6. ขับเคลื่อนกระบวนการก่อตั้งองค์กร/กองทุนสวัสดิการระดับอำเภอ โดยการรายงานความก้าวหน้าต่อนายอำเภอวิฑิต มาไพศาลสิน และหัวหน้าส่วนราชการระดับอำเภอ ในการประชุมกำนันผู้ใหญ่บ้าน และผู้นำชุมชนในคราวประชุม ประจำเดือนตุลาคม 2550 และคณะกรรมการก่อตั้งได้ร่วมประชุมกันร่างระเบียบ และรับสมัครสมาชิกจากหมู่บ้านต่างๆ ได้จำนวนหนึ่ง

ผลการดำเนินการ มีคณะกรรมการก่อตั้ง ระเบียบกองทุน สมาชิกกองทุนจากหมู่บ้านต่างๆ และได้เปิดบัญชีเงินกองทุนสวัสดิการชุมชนระดับอำเภอ ที่ธนาคารเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สาขาหนองปรือ

7. ดำเนินกิจกรรมส่งเสริมให้กองทุนสวัสดิการชุมชนระดับหมู่บ้านและตำบลประเภทอื่นๆ รวมตัวเป็นเครือข่ายและบูรณาการเข้าเป็นส่วนหนึ่งของกองทุนสวัสดิการชุมชนอำเภอหนองปรือ รวมทั้งดำเนินการจดทะเบียนรับรองสถานภาพขององค์กรให้ถูกต้องตามระเบียบ

ผลการศึกษา

บริบทอำเภอหนองปรือ จังหวัดกาญจนบุรี

อำเภอหนองปรือ เดิมเป็นหมู่บ้านๆ หนึ่ง การปกครองขึ้นอยู่กับความรับผิดชอบของตำบลหนองรี อำเภอบ่อพลอย จังหวัดกาญจนบุรี ต่อมาทางราชการพิจารณาเห็นว่า ตำบลหนองรี มีพื้นที่กว้างขวาง ปกครองดูแลได้ไม่ทั่วถึง จึงได้แบ่งแยกพื้นที่จัดตั้งเป็นตำบลหนองปรือ เมื่อได้รับการพัฒนา มีความเจริญขึ้น ประชากรเพิ่มจำนวนมากขึ้น การติดต่อราชการและการประสานงานกับอำเภอบ่อพลอยไม่สะดวก เนื่องจากตำบลหนองปรือมีพื้นที่กว้างขวาง และอยู่ห่างจากที่ว่าการอำเภอบ่อพลอยเป็นระยะทาง 36 กิโลเมตร ราษฎรส่วนใหญ่มีความเห็นพ้องต้องกันให้จัดตั้งเป็นกิ่งอำเภอ โดยผ่านกระบวนการตามระเบียบของราชการ และเมื่อวันที่ 1 เมษายน 2535 กระทรวงมหาดไทยได้ประกาศจัดตั้งเป็น “กิ่งอำเภอหนองปรือ”

เมื่อมีการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครอง ตลอดจนด้านการศึกษา และพื้นที่ชุมชนเมืองมีการขยายตัว ประชากรมีจำนวนเพิ่มขึ้นเข้าหลักเกณฑ์ที่สามารถจะประกาศเป็นอำเภอได้ กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย จึงได้ประกาศยกฐานะเป็น “อำเภอหนองปรือ” ตั้งแต่วันที่ 11 ตุลาคม 2540 เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน

ที่มาของคำว่า “หนองปรือ” ตามคำบอกกล่าวของชนรุ่นเก่าเล่าให้ฟังว่า เดิมบ้านหนองปรือเป็นพื้นที่ป่ามีความอุดมสมบูรณ์ มีลำห้วยตะเพินและมีหนองน้ำที่อุดมไปด้วยต้นปรือขึ้นอยู่เป็นจำนวนมาก จึงเรียกชื่อหมู่บ้านว่า “บ้านหนองปรือ” มาจนถึงปัจจุบัน

ต้นปรือ เป็นพืชล้มลุกชนิดหนึ่ง มีลักษณะคล้ายหญ้าแฝก เดิมมีอยู่ทั่วไปในพื้นที่ลุ่มหนองน้ำ ปัจจุบันพื้นที่แห้งแล้ง ต้นปรือจึงมีเหลือน้อย แต่ยังพอมองเห็นอยู่บ้าง

สภาพทั่วไปของอำเภอหนองปรือ

อำเภอหนองปรือ มีลักษณะพื้นที่เป็นที่ราบสูงคล้ายลูกคลื่นในหุบเขา ซึ่งมีภูเขาล้อมรอบพื้นที่ทั้งหมดมีแหล่งน้ำธรรมชาติหลายสายไหลลงมาจากภูเขารวมกันในใจกลางเขตพื้นที่ จนเกิดเป็นลำห้วยตะเพิน ลำห้วยกระพรวัย และลำห้วยตะกิง ปัจจุบันป่าไม้และทรัพยากรธรรมชาติถูกบุกรุกทำลาย ลำห้วยต่างๆ เกิดความแห้งแล้งตื้นเขิน และเมื่อถึงฤดูฝนหากฝนตกหนัก น้ำจะไหลหลาก ทำให้น้ำท่วมอย่างฉับพลัน เกิดความเสียหายแก่ชีวิตและทรัพย์สินของราษฎร แต่ปัจจุบันปัญหาดังกล่าวได้รับการพัฒนาแก้ไขมาตามลำดับ

ลักษณะเนื้อที่ของอำเภอ

อำเภอหนองปรือ ตั้งอยู่ทิศตะวันตกเฉียงเหนือของจังหวัดกาญจนบุรี ห่างจากศาลากลางจังหวัดกาญจนบุรี ระยะทางประมาณ 76 กิโลเมตร การเดินทางโดยรถยนต์ตามถนนของกรมทางหลวงหมายเลข 3086 สายกาญจนบุรี-ด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี มีพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 409,212 ไร่ หรือประมาณ 655 ตารางกิโลเมตร

อาณาเขตติดต่อ

อำเภอหนองปรือมีอาณาเขตพื้นที่ติดต่อกับอำเภอและจังหวัดใกล้เคียง ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	อำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี
ทิศใต้	ติดต่อกับ	อำเภอบ่อพลอย จังหวัดกาญจนบุรี
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	อำเภอเลาขวัญ จังหวัดกาญจนบุรี
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	อำเภอศรีสวัสดิ์ จังหวัดกาญจนบุรี

ลักษณะภูมิประเทศ

อำเภอหนองปรือ เดิมอุดมสมบูรณ์ไปด้วยทรัพยากรป่าไม้ แหล่งน้ำธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมที่สวยงาม ปัจจุบันป่าไม้ลดจำนวนลง ฝืนแผ่นดินแห้งแล้งเนื่องจากเป็นดินปนทราย ลักษณะภูมิประเทศโดยทั่วไปเป็นดังนี้

สภาพพื้นที่ เป็นพื้นที่ราบสูงๆ ต่ำๆ คล้ายลูกคลื่นในหุบเขา

ภูเขา เป็นเทือกเขาที่ค่อนข้างไม่สมบูรณ์ เป็นหินลูกรังส่วนใหญ่

แหล่งน้ำ ส่วนใหญ่มีลักษณะเป็นลำห้วย ปัจจุบันตื้นเขิน ในฤดูฝนจะเกิดกระแสน้ำไหลหลากอย่างรวดเร็ว และมีภาวะน้ำท่วมฉับพลันแต่จะแห้งไปโดยเร็ว เนื่องจากเป็นดินปนทราย

ลักษณะภูมิอากาศ

ภูมิอากาศในเขตพื้นที่อำเภอหนองปรือ ส่วนใหญ่เป็นลักษณะร้อนแห้งแล้ง เป็นห้วงๆ มีมรสุมพัดผ่านบ้าง แต่เป็นระยะเวลาสั้นๆ มี 3 ฤดู ประกอบด้วย

ฤดูร้อน เริ่มตั้งแต่เดือนมีนาคม ถึงเดือนมิถุนายน

ฤดูฝน เริ่มตั้งแต่เดือนกรกฎาคม ถึงเดือนพฤศจิกายน

ฤดูหนาว เริ่มตั้งแต่เดือนธันวาคม ถึงเดือนกุมภาพันธ์

การปกครองท้องที่

การปกครองตามระเบียบบริหารราชการส่วนภูมิภาคอำเภอหนองปรือ แบ่งเขตการปกครอง ออกเป็นหมู่บ้านและตำบลตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พุทธศักราช 2547 โดยแบ่งการปกครองเป็น 3 ตำบล จำนวน 43 หมู่บ้าน ประกอบด้วย

1. ตำบลหนองปรือ จำนวน 22 หมู่บ้าน
2. ตำบลหนองปลาไหล จำนวน 14 หมู่บ้าน
3. ตำบลสมเด็จพระเจริญ จำนวน 7 หมู่บ้าน

การปกครองส่วนท้องถิ่น

การปกครองตามระเบียบบริหารราชการส่วนท้องถิ่น อำเภอหนองปรือ มีรูปแบบการปกครอง เป็น 2 รูปแบบ ประกอบด้วย

1. เทศบาลตำบล จำนวน 1 แห่ง คือ เทศบาลตำบลหนองปรือ
2. องค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 3 แห่ง คือ
 - องค์การบริหารส่วนตำบลหนองปรือ
 - องค์การบริหารส่วนตำบลหนองปลาไหล
 - องค์การบริหารส่วนตำบลสมเด็จพระเจริญ

ประชากร

ประชากรอำเภอหนองปรือ ส่วนใหญ่อพยพมาจากพื้นที่จังหวัดอื่น แล้วมาตั้งถิ่นฐานภูมิลำเนาที่ อำเภอหนองปรือ ปัจจุบันมีประชากรรวมทั้งสิ้น 29,893 คน เป็นเพศชาย 15,043 คน หญิง 14,850 คน จำนวน 9,169 ครัวเรือน โดยมีข้อมูลแยกเป็นรายตำบล ดังนี้

ลำดับที่	ตำบล	ชาย	หญิง	รวม
1	หนองปรือ (รวมเขตเทศบาล)	9,007	8,947	17,954
2	หนองปลาไหล	3,042	3,012	6,054
3	สมเด็จพระเจริญ	2,994	2,891	5,885
รวม		15,043	14,850	29,893

ข้อมูล ณ วันที่ 30 กันยายน 2549

สภาพทางเศรษฐกิจ

ด้านการเกษตรกรรม

อำเภอหนองปรือ ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทางด้านเกษตรกรรม เนื่องจากปัจจุบันมีพื้นที่การเกษตรกรรมทั้งสิ้น ประมาณ 234,107 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 57.21 ของพื้นที่ทั้งหมด และมีครัวเรือนที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมประมาณ 5,189 ครัวเรือน

การผลิตพืชผลทางเศรษฐกิจที่สำคัญๆ แยกตามลำดับดังนี้

ลำดับที่	พืชเศรษฐกิจ	พื้นที่เพาะปลูก (ไร่)	จำนวนครัวเรือน
1	อ้อย (ผลิตน้ำตาล)	79,155	1,826
2	ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์	18,521	871
3	ข้าวนาปี	5,012	462
4	มันสำปะหลัง	34,709	1,223
5	สับปะรด	17,335	574
6	อื่นๆ ทั้งหมด	3,204	407

ข้อมูลสำนักงานเกษตรอำเภอ ณ วันที่ 6 ธันวาคม 2549

ด้านการปศุสัตว์

ปัจจุบันเกษตรกรได้หันมาสนใจการปศุสัตว์มากขึ้น ซึ่งมีการเลี้ยงทั่วไปในทางการค้า และเป็นการเลี้ยงเพื่อเป็นอาชีพเสริม แยกตามลำดับดังนี้

ลำดับที่	ชนิดของสัตว์	จำนวน (ตัว)	ครัวเรือน
1	การเลี้ยงสัตว์ปีก (ไก่+เป็ด)	708,566	2,380
2	การเลี้ยงโคเนื้อ	11,290	487
3	การเลี้ยงสุกร	1,609	165
4	การเลี้ยงแพะ	4,233	56
5	การเลี้ยงกระบือ	154	12
6	การเลี้ยงแกะ	200	2

ด้านการพาณิชย์

อำเภอหนองปรือ เป็นชุมชนเมืองขนาดเล็ก (เขตเทศบาล) และมีการกระจายชุมชนไปสู่ตำบลทุกตำบล ซึ่งเป็นการพาณิชย์ขนาดเล็กๆ ในระดับชุมชนหมู่บ้าน ประกอบด้วย

- สถานบริการน้ำมันเชื้อเพลิง	จำนวน 28 แห่ง
- ธนาคาร ของรัฐ (ธ.ก.ส.)	จำนวน 1 แห่ง
- อุตสาหกรรม โรงงาน	จำนวน 4 แห่ง
- โรงสีข้าว	จำนวน 6 แห่ง
- ร้านค้าทั่วไป	จำนวน 101 แห่ง
- ร้านทองรูปพรรณ	จำนวน 2 แห่ง
- ศูนย์บริการสินค้า OTOP	จำนวน 1 แห่ง

ด้านบริการ

- โรงแรม	จำนวน 2 แห่ง
- สถานบริการและเริงรมย์	ไม่มี

ด้านการท่องเที่ยว

อำเภอหนองปรือได้พยายามค้นหาและปรับปรุงสถานที่สำคัญเพื่อส่งเสริมให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยว ทั้งในด้านเชิงนิเวศน์และการอนุรักษ์วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม ได้พบว่ามีสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญ ประกอบด้วย

ธารพุร้อน ตั้งอยู่หมู่ที่ 5 บ้านโป่งช้าง ตำบลหนองปรือ ห่างจากที่ว่าการอำเภอหนองปรือ ระยะทางประมาณ 13 กิโลเมตร เป็นน้ำพุร้อนที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ มีลักษณะเป็นน้ำแร่ธาตุ มีอุณหภูมิความร้อนประมาณ 40 องศาเซลเซียส

ถ้ำโบราณ ตั้งอยู่หมู่ที่ 13 บ้านห้วยใหญ่ ตำบลหนองปรือ ซึ่งมีการตรวจสอบและสันนิษฐานว่าเป็นถ้ำของมนุษย์ยุคหิน เนื่องจากมีของและภาพวาดปรากฏให้เห็น อยู่ห่างจากอำเภอหนองปรือ ประมาณ 15 กิโลเมตร

โครงการห้วยองค์ดอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตั้งอยู่หมู่ที่ 5 บ้านบารมี ตำบลสมเด็จเจริญ เป็นที่ตั้งของพระตำหนักและโครงการตามพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ด้านการ

ส่งเสริมอาชีพและการอยู่ร่วมกันตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง อยู่ห่างจากที่ว่าการอำเภอหนองปรือ ประมาณ 30 กิโลเมตร

วัดถ้ำเนรมิตและวัดถ้ำวังหิน ตั้งอยู่หมู่ที่ 3 บ้านห้วยแม่ระวาง และหมู่ที่ 5 บ้านบารมี ตำบล สมเด็จพระเจษฎา เป็นวัดที่มีสถานที่ท่องเที่ยวเป็นถ้ำธรรมชาติ ภูเขา ป่าไม้ เหมาะสำหรับนักปฏิบัติธรรม และการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์

สภาพทางสังคม

อำเภอหนองปรือ ปัจจุบันยังมีรูปแบบเป็นสังคมแบบชนบทที่มีความเอื้ออาทร ถ้อยทีถ้อยอาศัย ซึ่งกันและกัน มีวัฒนธรรม ประเพณีและขนบธรรมเนียมเป็นของตนเอง ที่ถือปฏิบัติกันมาหลายชั่วอายุคน จึงเป็นสังคมสงบและเรียบง่าย ตามข้อมูลดังนี้

ด้านการศึกษา ประกอบด้วย

- โรงเรียน	จำนวน 20 แห่ง
- ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก	จำนวน 6 แห่ง
- ห้องสมุดประชาชน	จำนวน 1 แห่ง
- ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียน	จำนวน 1 แห่ง

ด้านศาสนา

ประชากรส่วนใหญ่ นับถือศาสนาพุทธ คิดเป็นร้อยละ 90 ส่วนอีกร้อยละ 10 นับถือศาสนาอื่น ๆ โดยมีศาสนสถานที่สำคัญ ประกอบด้วย

- วัด	จำนวน 34 แห่ง
- สถานปฏิบัติธรรม	จำนวน 2 แห่ง
- โบสถ์คริสต์	จำนวน 1 แห่ง
- มัสยิด	ไม่มี

ด้านศิลปวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณี

อำเภอหนองปรือ เป็นอำเภอที่มีศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณีเป็นของตนเอง โดยมีประเพณีการแห่ปราสาทผึ้งที่สืบทอดกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษถึงปัจจุบัน ซึ่งมีการจัดกิจกรรมประเพณีเป็นประจำทุกวันที่ 17 เมษายน ของทุกปี

นอกจากนี้ ชาวอำเภอหนองปรือ ยังมีวัฒนธรรมทางด้านภาษาที่พูดสื่อความหมายกันแตกต่างไปจากอำเภออื่นๆ ด้วย

ด้านการสาธารณสุข

อำเภอหนองปรือ ได้มุ่งเน้นด้านสุขภาพและอนามัย ตลอดจนคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีของประชาชน ซึ่งมีสถานบริการด้านสาธารณสุข ดังนี้

- โรงพยาบาลชุมชน ขนาด 30 เตียง	จำนวน 1 แห่ง
- สำนักงานสาธารณสุขและสถานีอนามัยประจำตำบล	จำนวน 7 แห่ง
- ศูนย์บริการสาธารณสุขมูลฐาน	จำนวน 39 แห่ง
- สถานจำหน่ายยาประเภท ก	จำนวน 4 แห่ง
- คลินิกแพทย์บริการ	จำนวน 1 แห่ง

ด้านการรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน

อำเภอหนองปรือ ที่ผ่านมามีปัญหาด้านอาชญากรรมที่รุนแรง เป็นพื้นที่ที่มีความสงบเรียบร้อย โดยมีหน่วยงานด้านการรักษาความปลอดภัย ดังนี้

- สถานีตำรวจภูธรอำเภอ	จำนวน 1 แห่ง
- ตู้บริการประชาชนระดับตำบล	จำนวน 4 แห่ง
- ศูนย์ดำรงธรรมอำเภอ	จำนวน 1 แห่ง
- ศูนย์อำนวยการป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน	จำนวน 1 แห่ง
- ศูนย์อำนวยการต่อสู้เพื่อเอาชนะยาเสพติด	จำนวน 1 แห่ง

ระบบการบริการขั้นพื้นฐาน

ด้านการคมนาคม

การคมนาคมติดต่อระหว่างอำเภอ จังหวัด ตำบล และหมู่บ้าน ใช้เส้นทางรถยนต์ ซึ่งมีถนนเชื่อมโยงถึงกันระหว่างอำเภอ จังหวัด ตำบล และหมู่บ้าน ดังนี้

- ทางหลวงแผ่นดิน สายหนองปรือ ถึงจังหวัดกาญจนบุรี ระยะทางประมาณ 76 กิโลเมตร
- ทางหลวงแผ่นดิน สายหนองปรือ ถึงอำเภอเลาขวัญ ระยะทางประมาณ 35 กิโลเมตร

- ทางหลวงชนบท สายหนองปรือ ถึงถ้ำธารลอด อำเภอศรีสวัสดิ์ ระยะทางประมาณ 22 กิโลเมตร
- ทางหลวงแผ่นดิน สายหนองปรือ ถึงเขตอำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี ระยะทางประมาณ 70 กิโลเมตร
- ทางหลวงชนบท สายบ้านวังไผ่ ถึงเขตอำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี ระยะทางประมาณ 36 กิโลเมตร
- ทางสาธารณประโยชน์ระหว่างตำบล/หมู่บ้าน (ถนนลูกรัง) จำนวน 65 เส้นทาง

ด้านการโทรคมนาคม

- สถานีบริการโทรศัพท์สาธารณะ	จำนวน 22 ตู้
- ที่ทำการไปรษณีย์	จำนวน 1 แห่ง
- ที่ทำการบริการไปรษณีย์เอกชน	จำนวน 1 แห่ง

ด้านการประปา

- การประปาส่วนภูมิภาค	จำนวน 1 แห่ง
- ระบบประปาหมู่บ้าน	จำนวน 43 แห่ง

ด้านบริการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค

- สำนักงานไฟฟ้าสาขาย่อย	จำนวน 1 แห่ง

ด้านการพัฒนาแหล่งน้ำ

- ฝายกั้นน้ำ	จำนวน 47 แห่ง
- บ่อน้ำตื้น	จำนวน 35 แห่ง
- บ่อน้ำโยก	จำนวน 87 แห่ง
- บ่อบาดาล	จำนวน 165 แห่ง
- สระน้ำสาธารณะ	จำนวน 29 แห่ง
- อ่างเก็บน้ำ (ขนาดใหญ่)	จำนวน 8 แห่ง

ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

- ลำห้วยธรรมชาติ	จำนวน 7 แห่ง
- คลองชลประทาน	จำนวน 2 แห่ง
- ป่าไม้ชุมชน	จำนวน 4 แห่ง

ศักยภาพของอำเภอและชุมชน

อำเภอหนองปรือมีศักยภาพและปัจจัยเกื้อหนุนต่อการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ สังคม การศึกษา ความสงบเรียบร้อย การพัฒนาด้านโครงสร้างและการพัฒนาอาชีพ ดังนี้

1. โครงการห้วยของคตอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตั้งอยู่ที่บ้านบารมี หมู่ที่ 5 ตำบลสมเด็จเจริญ
2. องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ประกอบด้วย เทศบาลตำบล 1 แห่ง และองค์การบริหารส่วนตำบลจำนวน 3 แห่ง
3. ที่ดินและป่าไม้ มีความเหมาะสมแก่การเกษตรกรรม สามารถส่งเสริมให้ราษฎรมีอาชีพและมีรายได้ตลอดปี
4. กลุ่มอาชีพ ประกอบด้วย กลุ่มผู้ปลูกพืชผัก ผลไม้ กลุ่มจักรสาน และกลุ่มผู้เลี้ยงสัตว์ จำนวน 14 กลุ่ม
5. กลุ่มสตรีแม่บ้าน จำนวน 8 กลุ่ม
6. กลุ่มสินค้า OTOP จำนวน 15 กลุ่ม
7. กลุ่มพลังมวลชนต่างๆ จำนวน 49 กลุ่ม ประกอบด้วย ไทยอาสาป้องกันชาติ ลูกเสือชาวบ้าน กองทุนเพื่อความมั่นคง อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน อาสาสมัครตำรวจชุมชน กลุ่มพลังแผ่นดิน เป็นต้น

โครงการที่สำคัญ

อำเภอหนองปรือเป็นที่ตั้งของโครงการห้วยของคตอันเนื่องมาจากพระราชดำริ อยู่ในเขตพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ เขาพระฤๅษี เขาบ่อแร่ มีพื้นที่ประมาณ 20,625 ไร่ ตั้งอยู่ในท้องที่ตำบลสมเด็จเจริญ ประสานการดำเนินการกับกรมการปกครอง โดยมูลนิธิชัยพัฒนา ซึ่งดำเนินงานตามพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ในการจัดหาที่ดินทำกินแก่ทวยราษฎร์ เพื่อให้มีการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ ตามหลักการฟื้นฟูและสร้างความสมดุลในระบบนิเวศวิทยา ทำให้ทุกชีวิตมีความผาสุกและมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลรายครัวเรือนของอำเภอหนองปรือ

ลำดับที่	ตัวแปร/รายการ	ร้อยละ	หมายเหตุ
1	จำนวนสมาชิกในครัวเรือน		จำนวนทั้งหมด 3,000 ครัวเรือน
	1-3 คน	46.5	
	4-6 คน	45.3	
	7-9 คน	7.2	
	ตั้งแต่ 10 คนขึ้นไป	1.0	
2	ระยะเวลาในการตั้งถิ่นฐานในชุมชน		
	1-3 ปี	6.1	
	4-6 ปี	5.4	
	7-9 ปี	4.6	
	10-19 ปี	22.9	
	ตั้งแต่ 20 ปี ขึ้นไป	61.0	
3	รายได้เฉลี่ยของครัวเรือน/เดือน		
	1-5,000 บาท	48.0	
	5,001-10,000 บาท	35.8	
	10,001-20,000 บาท	11.0	
	20,001-30,000 บาท	3.0	
	มากกว่า 30,000 บาท	2.2	
4	รายจ่ายเฉลี่ยของครัวเรือน/เดือน		
	1-2,000 บาท	11.2	
	2,001-3,000 บาท	11.6	
	3,001-4,000 บาท	13.3	
	4,001-5,000 บาท	11.9	
	มากกว่า 5,000 บาท	52.0	
5	การมีเงินออมของครัวเรือน		
	มีเงินออม	61.1	
	ไม่มีเงินออม	33.9	

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลรายครัวเรือนของอำเภอหนองปรือ (ต่อ)

ลำดับที่	ตัวแปร/รายการ	ร้อยละ	หมายเหตุ
6	แหล่งที่ครัวเรือนออมเงิน ธนาคาร สหกรณ์ กลุ่มออมทรัพย์ กองทุน อื่นๆ (ประกันชีวิต)	21.1 3.2 32.1 7.8 1.3	ตอบได้ มากกว่า 1 คำตอบ
7	ปริมาณเงินออมต่อเดือน 1-3,000 บาท 3,001-5,001 บาท 5,001-10,000 บาท 10,001-30,000 บาท มากกว่า 30,001 บาท	48.6 4.9 4.8 3.0 2.3	
8	การมีหนี้สินของครัวเรือน ครัวเรือนมีหนี้สิน ครัวเรือนไม่มีหนี้สิน	70.1 29.9	
9	แหล่งหนี้สินของครัวเรือน ธนาคาร สหกรณ์ กลุ่มออมทรัพย์ กองทุน อื่นๆ	27.0 4.2 12.5 20.8 4.0	ตอบได้ มากกว่า 1 คำตอบ
10	จำนวนเงินที่เป็นหนี้ (เฉลี่ย) 1-5,000 บาท 5,001-10,000 บาท 10,001-30,000 บาท 30,001-50,000 บาท มากกว่า 50,001 บาท	5.4 8.1 18.7 6.5 27.1	

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลรายครัวเรือนของอำเภอหนองปรือ (ต่อ)

ลำดับที่	ตัวแปร/รายการ	ร้อยละ	หมายเหตุ
11	ลักษณะของสวัสดิการที่ชุมชนจัดให้แก่ประชาชน		
	ให้เงินช่วยเหลือแก่ทารกแรกเกิด	0.9	
	เงินช่วยเหลือการศึกษา	21.5	
	ให้เงินช่วยเหลือเมื่อคลอดบุตร	3.5	
	มีเงินช่วยเหลือยามเจ็บป่วย	15.2	
	มีสวัสดิการค่ารักษาพยาบาล	30.6	
	มีการให้สวัสดิการแก่ผู้สูงอายุ	56.9	
	มีเงินสงเคราะห์ศพ (เมื่อมีการเสียชีวิต)	71.9	
	มีระบบการให้กู้ยืมเงิน	65.9	
	มีเงินทุนหมุนเวียน	45.1	
	มีเงินช่วยเหลือซ่อมแซมบ้าน	29.8	
	มีเงินช่วยกิจกรรมสาธารณประโยชน์	26.8	
12	ครัวเรือนมีผู้ยากลำบาก		
	มีผู้ยากลำบาก	21.1	
	ไม่มีผู้ยากลำบาก	78.9	
13	ผู้เดือดร้อนลำบากที่ควรได้รับความช่วยเหลือ		
	ผู้พิการทางกาย	12.9	
	ผู้มีสติไม่สมบูรณ์	0.4	
	ผู้มีลูกมาก/ยากจน	18.2	
	ผู้เจ็บป่วยเรื้อรัง	2.5	
	ผู้สูงอายุ/ชรา	53.5	
	ผู้ติดเชื่อเอดส์	0.6	
	ผู้กำพร้า/ขาดผู้อุปการะ	2.7	
	ผู้ตกงาน/มีรายได้น้อย	9.2	

จากตารางที่ 1 จะเห็นได้ว่า ขนาดของสมาชิกในครัวเรือนค่อนข้างใหญ่ คือ 4-6 คน ทั้งนี้เป็นเพราะครัวเรือนส่วนใหญ่มีอาชีพทางเกษตรกรรมจึงยังคงจำเป็นต้องใช้แรงงานในครัวเรือน สำหรับระยะเวลาในการตั้งถิ่นฐานของกลุ่มตัวอย่างมีปริมาณมากถึง 83.9 ที่มีระยะเวลามากกว่า 10 ปี แสดงให้เห็นว่า มีการตั้งถิ่นฐานอย่างถาวรมั่นคง และส่วนใหญ่ได้ครอบครองที่ดินทำกิน ส่วนประเด็นการออมเงินของครัวเรือนเป็นที่น่าสนใจว่า กลุ่มตัวอย่างถึงร้อยละ 61.1 มีการออมเงินมากบ้างน้อยบ้าง แต่มีปริมาณ 1-3,000 บาท มีจำนวนสูงสุด และส่วนใหญ่ออมเงินกับกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ถึงแม้ว่า

ครัวเรือนตัวอย่างถึงร้อยละ 70.1 มีหนี้สินกับธนาคาร กองทุน และกลุ่มออมทรัพย์ ซึ่งเป็นลักษณะที่พบได้ทั่วไปในชนบทภาคกลาง ซึ่งจำเป็นต้องมีการยืมเงินทุนหมุนเวียนไปใช้ในการลงทุนทำการเพาะปลูก และนำมาใช้ได้เมื่อครบกำหนดสัญญา

สำหรับประเด็นสำคัญของการศึกษา คือ สภาพการให้สวัสดิการแก่ประชาชนในชุมชน จะเห็นได้ว่า ชาวหนองปรือได้เอาใจใส่ดำเนินการให้มีสวัสดิการทางด้านอุปโภคบริโภค การอนุเคราะห์ให้มีระบบการกู้ยืมเงินในยามเดือดร้อน ตลอดจนการจัดสวัสดิการให้แก่ผู้สูงอายุ ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลผู้เดือดร้อนลำบากที่ควรได้รับความช่วยเหลือที่พบว่า ผู้สูงอายุเป็นกลุ่มคนที่ควรได้รับความช่วยเหลือมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลอื่น ๆ

ตารางที่ 2 ข้อมูลสวัสดิการชุมชนระดับหมู่บ้านและตำบลของอำเภอหนองปรือ

ชื่อกองทุน/ประเภท	จำนวน	จำนวนสมาชิก	มูลค่ากองทุน (บาท)
1. กองทุนหมู่บ้าน	39	4,519	50,268,354.65
2. ออมทรัพย์เพื่อการผลิต	40	5,111	15,087,250
3. อาชีพ (เพาะปลูก, เลี้ยงสัตว์, แปรรู้อาหาร, หัตถกรรม)	64	1,789	1,649,500
4. อสม.	43	825	220,950.90
5. ฌาปนกิจ	36	8,969	532,100
6. กชคจ.	29	1,285	7,617,379.71
7. สัจจะสะสมทรัพย์	19	1,947	4,026,957.31
8. ผู้ใช้น้ำประปา	7	708	210,400
9. สหกรณ์การเกษตร	1	230	700,000
10. สายใยรักแห่งครอบครัว	1	30	58,000
11. ยุวชนคนรักธรรมชาติ และเศรษฐกิจพอเพียง	1	15	960
12. กลุ่มแม่บ้าน/กลุ่มสตรี	19	303	140,000
13. กองทุนใบสัก	1	30	86,000
14. กองทุนแม่ของแผ่นดิน	2	152	160,000
15. กาชาด	1	50	0
16. กู้ภัย	1	33	30,000
17. ประกันชีวิต	1	252	50,400
18. ผู้สูงอายุ	4	284	0
19. มียาชาวา	3	113	340,000
20. เยาวชน	2	165	0
21. ศูนย์สังเคราะห์	2	-	12,500
22. อปพร.	4	65	0
23. อยู่ดีมีสุข	9	356	1,098,000

ตารางที่ 2 แสดงข้อมูลองค์กรหรือกลุ่มที่ได้มีอยู่แล้วในระดับหมู่บ้านหรือตำบลของอำเภอหนองปรือ ซึ่งองค์กรเหล่านี้ส่วนใหญ่เกิดจากการรวมตัวกันของประชาชนเพื่อช่วยเหลือพึ่งพาอาศัยกัน องค์กรหรือกลุ่มส่วนใหญ่มีกองทุนและได้ดำเนินการตามระเบียบของทางราชการ ประกอบด้วย กองทุนหมู่บ้าน กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต กลุ่ม กขคจ. และกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ แต่กลุ่มที่มีสมาชิกมากที่สุด คือ กลุ่มฌาปนกิจ ซึ่งมีสมาชิกถึง 8,969 คน ซึ่งกลุ่มนี้มีลักษณะเป็นการรวมทุนแล้วจัดสรรไปให้แก่ทายาทผู้เสียชีวิต ซึ่งกิจกรรมของกลุ่มฌาปนกิจนี้มีหลายรูปแบบขึ้นอยู่กับลักษณะเฉพาะของแต่ละกลุ่ม ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่มที่มีสมาชิกจากหมู่บ้านต่าง ๆ โดยไม่จำกัดอยู่เฉพาะหมู่บ้านหนึ่งหมู่บ้านใด

ตารางที่ 3 ข้อมูลผู้ยากลำบากในอำเภอหนองปรือ

ประเภทผู้ยากลำบาก	จำนวนผู้ยากลำบาก	จำนวนที่ได้รับการช่วยเหลือ
1. พิกการทางกาย	255	64
2. สติไม่สมบูรณ์	7	0
3. ลูกมาก/ยากจน	361	0
4. เจ็บป่วยเรื้อรัง	50	0
5. สูงอายุ/ชรา	1,060	451
6. ติดเชื้อเอดส์	12	9
7. กำพร้า/ขาดผู้อุปการะ	53	29
8. ตกงาน/รายได้น้อย	183	9

จากตารางที่ 3 ซึ่งแสดงจำนวนผู้ยากลำบากซึ่งควรได้รับความช่วยเหลือ หรือได้รับสวัสดิการจากรัฐหรือองค์กรที่เกี่ยวข้อง สัดส่วนของผู้สูงอายุผู้ยากลำบาก จำนวน 1,060 คน ขณะนี้มีโอกาสได้รับความช่วยเหลือเพียง 451 คน ขณะที่ผู้เจ็บป่วยเรื้อรัง สติไม่สมบูรณ์ และผู้ยากจนก็ควรได้รับโอกาสด้วย จากข้อมูลนี้แสดงว่า ถ้าคอยให้องค์กรภาครัฐหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการไปตามปกติก็คงก่อให้เกิดปัญหา “สังคมทอดทิ้งกัน” ดังนั้นถ้าชุมชนสามารถบริหารจัดการเองได้คงจะช่วยให้สวัสดิการต่าง ๆ ครอบคลุมไปทุกภาคส่วนของผู้ยากลำบาก